

Zondag 18 Januari 2004

'Picasso kocht zijn eigen werk toch ook terug?'

Dolf Henkes op film: zichzelf ontwikkeld, en zichzelf gebleven

Door Peter Ouwerkerk

Dolf Henkes is er nu ook op film. Zaterdag beleefde de veertig minutenfilm van Adriaan Staal en Ferri Ronteltap zijn première in het Historisch Museum, komende vrijdag wordt 'Gewoon werken' vertoond op het International Film Festival Rotterdam.

Rotterdam ; De door Gerard Reve opgetekende zin is zo vermaard geworden, dat ook het duo Staal & Ronteltap er niet omheen kon. Hun film kreeg de titel, en begint ermee. Beleeftheidsfrase van Reve tijdens een ontmoeting eind jaren tachtig: „Meneer Henkes, hoe maakt u het?”
Antwoord van de Rotterdamse kunstschilder: „Gewoon werken.”

En dát het werk was, wat Dolf Henkes deed! Voor Henkes, wiens honderdste geboortedag momenteel uitgebreid wordt herdacht met tentoonstellingen in vier Rotterdamse musea, was de dagelijkse gang van de Veerlaan naar zijn atelier aan het Haringvliet er een als die van een doorsnee timmerman. Pakkie brood mee, klaargemaakt door zus Marie.

Dolf Henkes was een zoon van Katendrecht, waar hij als driejarige reeds zijn eerste tekening maakte, in Café De Ster, met een krijtje op een leitje. Hij tekende een vis, die hij op tafel zag liggen. En toen hij ging varen, als derde stuurman op een kolenboot, schilderde hij een schip op zee. Zijn collega's zeiden vol verbazing: „Nee maar, nou hebben we zowaar een derde die niet naar de hoeren gaat, maar een die schildert!”

Toen Dolf Henkes begin dertig was, had hij de zee en de Rotterdamse Droogdok Maatschappij achter zich gelaten, en besloot hij zijn verdere lange leven te wijden aan de schilderkunst. Hij moet meer dan vijfduizend werken hebben gemaakt. In de meest uiteenlopende genres: het leven op

Katendrecht, portretten, stillelevens, de haven voor en na het bombardement, religieuze voorstellingen en naakten van jonge mannen.

Dolf Henkes was homoseksueel in een tijd dat je daar nog mee in de kast zat. Hij prefereerde ook de zorg van zijn moeder, 'uit wier bron alles is ontsproten; ook zijn inspiratie', zo wordt in de film gezegd. Hij mocht op het Haringvliet in een goeie bui dan wel eens de fles citroenjenever tevoorschijn halen, of een bosje sport nuttigen bij een kopje thee - hij keerde altijd terug bij moeder, broer Jan en zus Marie.

De artistieke kwaliteiten van Henkes werden (lang) niet helemaal op waarde geschat. „Ze zien het niet, de klootzakken,” liet hij zich wel eens opstandig gaan. Als er werk van hem werd geveild, en het leverde niet de gewenste 25 gulden op, kocht hij het zelf terug. „Dat deed Picasso toch ook?” Maar stond zijn prijs op 700 gulden in de galleries; tot ergernis van de kunstwinkeliers verkocht Henkes zijn werk op atelier voor 200 piek.

Oorlog

Dolf Henkes heeft een belangrijk stuk van de geschiedenis van Rotterdam op doek vastgelegd. Bijvoorbeeld van de oorlog. Toen de haven was opgeblazen, durfde hij lang zijn atelier niet uit, laat staan van Katendrecht af. Maar toen hij het bruinverbrande oerwoud van verwrongen staal eenmaal ontwaarde, schilderde hij de verschrikking van het bombardement zoals geen ander hem meer zou nadoen.

„Hij vond die gebombardeerde havens overigens een pracht van een schouwspel,” zegt een van de twaalf door Gepke Bouma geïnterviewden in de film.

Vijf jaar geslotenheid van de oorlog verleidden Dolf Henkes ertoe na de bevrijding voor enige tijd naar Mexico en Curacao te reizen, om daar inspiratie te halen voor weer een andere stijl, vorm en kleur.

De familie Henkes had het niet breed. Zeker niet in de begintijd. „Alles wat in huis stond, stond daar al heel lang.” Maar gaandeweg kon hij van de schilderkunst gaan leven. Met een enorm meerderwaardigheidscomplex: „Hij had maar twee collega's, vond hij: Matisse en Picasso.” Henkes was eigengereid en eigenzinnig. Wat voortkwam uit zijn opleiding: hij was autodidact. En dat maakt hem tot zo'n bijzonder creatuur; te zuinig om ook maar iets weg te gooien. Wat soms jammer is.

Maar ook uit de film blijkt hoeveel moois Dolf Henkes heeft gemaakt. Een film met een aantal lagen. Niet documentair, eerder verhalend, anekdotisch - wat ook het doel was - getuige de rustige, dan weer gepassioneerde interviews. Hoewel geen van het dozijn vrienden, kunstverzamelaars, achterfamilie en museale kenners exact kan vertellen wie Dolf Henkes nu precies was. „Open en gesloten vanaf een bepaald punt.”

Wandeling

Staal en Ronteltap hebben de dagelijkse wandeling van Henkes van de Kaap naar de stad nieuw gefilmd, en daar een nostalgische sepia overheen gesausd. Dat - gelardeerd met een aantal zwart-wit oorlogsbeelden en flarden uit het Cees van der Geer-interview van twintig jaar geleden voor de RKS - levert alles bijeen een boeiend portret op van een van de belangrijkste twintigste-eeuwse schilders van Rotterdam.

Het aardigste dat uit de zeven uur film is gesneuveld: de constatering, dat Henkes op het Haringvliet zijn atelier had onder de balletstudio van Stalusa Pera en de schermzaal van Van der Voodt. Als hij even pauze nam met schilderen, ging hij schermen. Het kwam hem goed van pas toen hij zijn broer Jan te hulp schoot bij diens ruzie met een aantal kwaadwillende pooiers. Dolf Henkes moest die bemoeienis bekopen met een veroordeling. Van het gevecht heeft hij later een tekening gemaakt. Hij strijdt er met een degen; geleerd bij Van der Voodt.

'Gewoon werken' is in 'carrousel' te zien in het Historisch Museum, ter gelegenheid van 'Henkes 100 jaar'; di-zo, t/m 28 februari. Vrijdag 23 januari tijdens 'Rotterdam perspective' op het IFFR (Pathé 7, 18.00 uur); half februari bij TV Rijnmond, en wellicht later bij de AVRO.